

Diverses persones han manifestat una dolguda estranyesa per causa de la no-adjudicació d'alguns premis literaris catalans, concretament pel fet que hagin estat declarats deserts. Manifestant-ho o no, tots ens identifiquem i ens apleguem en aquest sentiment de patriòtica autodefensa, i ho qualifico així perquè l'actitud de dewencís va acompanyada d'una lluegra formulació d'alarme ("Es que se'ls acaba la vida, als premis literaris? Es que no apareixen autors? Se'ns estronquen les possibilitats de manifestació col·lectiva per manca de llibres?")

Per a les persones interessades en la normalització de la vida cultural a nivell de comunitat, els premis literaris no atrogats volen dir altres tants signes d'autonegació col·lectiva. En els casos extrems, hi ha un cert regust de masoquisme, prou de doldre, com a música de fons de les interjeccions i les frases enunciatives.

Amb tot, hi ha reaccions parcialment positives. Per exemple, els qui diuen que una mosca no fa estiu, o els qui defensen la necessitat d'offerir llibres de qualitat, i, per tant, amb més motiu si són premis. O els qui, sense deixar d'estranyar-se de la no aptitud decretada per uns jurats, no posen en entredit la qualitat tècnica del tribunal, però voldrien que hom trobés una fórmula més afinada per no deixar fora de la banda allò que, tanmateix, fos, encara que parcialment, aprofitable.

He fet una mica de jurat, precisament d'un premi literari força compromès i alhora, al meu criteri, necessari: la literatura majoritària, adreçada primàriament a l'adolescent, i, per extensió, a un públic sense exigències massa complexes. Per entendre'ns ~~deem~~ diríem que la novel·la d'acció, de positives valors si es manté en un to respectuós envers l'home i no cau en gratuïtats.

Bé, aquest premi, l'any 1969, també fou declarat desert la nit de Santa Llúcia. Afegit al Premi Sant Jordi, i al d'assaig Josep Ixart, entrava en la categoria del panorama fàcilment blasmable. I s'han aixecat algunes veus, molt estimables, demanant polidament una mica d'explicació de les causes que inclinaren els membres del jurat a no adjudicar el premi.

Ara parlaré en tant que simple membre del jurat i no pas en nom de conjunt. Declaro d'entrada que hi hagué unanimitat, això si: per la meva banda, tinc anotades les parcials virtuts d'alguna de les escasses obres presentades (mitja dotzena), i continuo creient que aquestes virtuts parcials no arribaven, ni sumades totes, a oferir el mínim aprofitable que tothom hauria desitjat.

Es una fatalitat, però una fatalitat que es produeix. La literatura per a adolescents (i la majoritària en general) no té conreadors entre nosaltres. Les raons són d'ordre socio-econòmic. Una novel.la per a adolescents o per a públic majoritari necessita un consum autèntic i, alhora, una mena de professionalització que hi va molt lligada.

En temo que arribats en aquest punt, cal fer un incís i deixar ben aclarit que no estic parlant de literatura per a infants. La literatura per a infants, gràcies al desvetallament social entorn de l'escola primària i els seus problemes, a l'aparició d'escoles actuals , a la tasca dels grups de mestres, està força més atesa. La literatura per a adolescents a més del fet de la seva més difícil definició, no compta amb plataformes de llançament (la inserció de la llengua a nivell de batxillerat o pre-U és encara mínima) ni amb un debat prou sostingut en el temps i en l'espai. Algunes editorials han començat aquesta tasca de llançar llibres majoritaris primordialment pensats per a adolescents, i n'han publicat exemples prou dignes, tant autòctons com traduits. Però l'esforç no ha pogut sostenir-se ; i, en realitat, l'únic que ens en resta, ara i aquí, és el Premi Joaquim Ruyra, o sigui, la possibilitat de premiar una obra d'aquelles característiques funcionals cada dos anys. La possibilitat, no pas la seguretat.

Pot cridar l'atenció el fet que, comptant amb bons prosistes, la literatura catalana actual no hagi donat gent especialitzada o inclinada al conreu d'aquell tipus de literatura per a adolescents, que encara està donant molt bons exemples arreu del món, com testimoniegen els catàlegs de les editorials, algunes altament especialitzades, de Bèlgica, de Gran Bretanya, de França o dels Estats Units ; i, menys coneudes, les editorials dels països de l'Est d'Europa. Doncs no ; no tenim conreadors d'aquest gènere, ni és freqüent que els noms destacats de d'entre els nostres novel·listes, produixin de tant en tant una novel.la d'aquest tipus, fenomen que a l'estrange no és pas inexistent.

Aquí hi entra el fet socioeconòmic i toquem les conseqüències de la "circumstància". La impreparació del públic i l'esnobisme d'alguns sectors prou amplis, atrets per la novel.la "gran", fins i tot atrets per les xifres pecuniàries dels premis ; la impossibilitat d'exercir, per part dels pares, orientació sobre les lectures dels fills i filles en edat adolescent - perquè els xicots refusen de llegir allò que els pares recomanarien -, el concepte generalment pejoratiu o menystenidor en què es manté aquest gènere entre lectors i fins i tot entre autors, l'oblit per part d'aquests darrers que escriure per als adolescents és un acte

de servei que caldria intentar, la indecisió d'algunes editorials que no han volgut emprendre's la tasca de crear o contribuir a crear un fons de novel.la per a adolescents...

No tenim autors del gènere. No en podem tenir de constants perquè dedicar-se només a fer novel.les per a adolescents pot, fàcilment, menar a la superficialitat, o, en el millor dels casos, requereix una societat de consum normal, i la nostra no ho és. Crear-se un públic lector en aquest camp vol dir disposar d'una editorial que llanci un títol cada quinze dies i disposar també d'un públic potencial ampli, molt ampli, que no és debades que qualifiquem aquesta literatura no solament d'adolescents, sinó majoritària. Premsa, ràdio, televisió, cinema doblat en llengua pròpia, contribuirien molt decisivament a la creació del cultiu bàsic; però és l'escola > nivell mitjà que faria el miracle.

Personalment he escrit algunes novel.les per a adolescents, que no sé si han tingut gaire èxit. No sóc, en tot cas, un estrany en aquest camp i els amics m'han sentit repetir que no em faria res de cultivar el gènere amb una relativa assiduitat, per bé que em faria por d'ésser-ne un exclusivista, per allò de la superficialitat. Autor, doncs, i jurat, puc afirmar que la meva modèstia rebria un cop vergonyós com una fuetada a la vista d'alguns originals que he hagut de llegir, i que ni de lluny tenien interès, ni contaven una història, ni plantejaven situacions prou dramàtiques o prou entretingudes, ni tan sols no tenien un vehicle lingüístic adequat o redimible amb correccions.

No m'escau a mi, ni sabria com, donar solucions. Amb tot, si ens manquan autors i els ~~nombraríem~~ més celebrats d'entre els novel.listes "de grans" no se senten inclinats a produir, de tant en tant, un títol per a adolescents, potser podríem buscar de coordinar esforços editorials i augmentar la quantitat del premi o instituir estímuls d'altra mena per als autors; amb això potser injectaríem un xic de vitalitat a la literatura específicamente per a adolescents... tot i que la part de literatura majoritària -que compren, en el terreny del consumidor, tam els ciutadans sense intel·lectualismes com els obrers, els seguraria allunyat, perquè aquesta gent, clar i net, no llegeixen català en la quantitat que haurien, idealment, de fer-ho. Vull dir que, un sector de la literatura per a adolescents i majoritària hauria d'estar penjat als quioscs. Feu-hi una passada i em direu què hi veieu.

Ignoro si el Premi Joaquim Ruyra, digne intent de mantenir viva la literatura per a adolescents i majoritària, atreu tots els conreadors possibles d'aquest gènere. Però, normalment, les obres que hi concorren, no han satisfet els membres del jurat. Un jurat, no ho oblidem, que

no pot oblidar que ,més enllà de les bases del premi, ha de tenir en compte la compacitat de l'obra, ~~enmman~~ la seva arquitectura, i un mínim de maduresa exigible als autors. A voltes,també, una revisió de les bases ajudaria a clarificar les coses. Potser, amb l'afany de captar aurors, les bases han acabat per redactar-se amb un ventall de possibilitats que, ~~encompleix~~ per bé que d'eixamplar el cíamp de conròrents, donen entrada a gèneres ambigus o mal interpretats : potser l'especificació d'una tendència determinada) (Aventura ,costums,etc...) ajudaria a definir ben bé el premi. Opino, amb tot, que tant els creadors i mantenidors com els mateixos autors que fins ara hi han concorregut, han obrat de molt bona fe : però no ~~nom~~ estem vivint dins una normalitat cultural que permeti el ple joc de la novel.la majoritària satisfactòria per als adolescents.

Josep Vallverdú.